

Judikatūras krājums

Lieta C-473/16

F

pret

Bevándorlási és Állampolgársági Hivatal

(*Szegedi Közigazgatási és Munkaügyi Bíróság* lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Eiropas Savienības Pamattiesību harta – 7. pants – Privātās un ģimenes dzīves neaizskaramība – Direktīva 2011/95/ES – Standarti attiecībā uz bēgļa statusa vai alternatīva aizsardzības statusa piešķiršanas nosacījumiem – Bailes no vajāšanas seksuālās orientācijas dēļ – 4. pants – Faktu un apstākļu vērtējums – Ekspertīzes izmantošana – Psiholoģiskie testi

Kopsavilkums – Tiesas (trešā palāta) 2018. gada 25. janvāra spriedums

1. *Robežkontrole, patvērums un imigrācija – Patvēruma politika – Bēgļa statuss vai alternatīvās aizsardzības statuss – Direktīva 2011/95 – Starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanas procedūra – Faktu un apstākļu vērtējums – Bailes no vajāšanas seksuālās orientācijas dēļ – Pienākums seksuālo orientāciju uzskatīt par pierādītu, pamatojoties uz pieteikuma iesniedzēja paziņojumiem vien – Neesamība – Sekas*

(*Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/95 4. pants*)

2. *Robežkontrole, patvērums un imigrācija – Patvēruma politika – Bēgļa statuss vai alternatīvās aizsardzības statuss – Direktīva 2011/95 – Starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanas procedūra – Faktu un apstākļu vērtējums – Bailes no vajāšanas seksuālās orientācijas dēļ – Nepieciešamība sistemātiski novērtēt seksuālās orientācijas ticamību – Neesamība*

(*Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/95 2. panta d) punkts, 4. pants un 10. panta 1. punkta d) apakšpunkts un 2. punkts*)

3. *Robežkontrole, patvērums un imigrācija – Patvēruma politika – Bēgļa statuss vai alternatīvās aizsardzības statuss – Direktīva 2011/95 – Starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanas procedūra – Faktu un apstākļu vērtējums – Bailes no vajāšanas seksuālās orientācijas dēļ – Novērtēšana, izmantojot ekspertīzi – Pieļaujamība – Nosacījumi*

(*Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/95 4. pants*)

4. *Robežkontrole, patvērums un imigrācija – Patvēruma politika – Bēgļa statuss vai alternatīvās aizsardzības statuss – Direktīva 2011/95 – Starptautiskās aizsardzības pieteikuma izskatīšanas procedūra – Faktu un apstākļu vērtējums – Bailes no vajāšanas seksuālās orientācijas dēļ – Novērtēšana, izmantojot uz projektīviem personības testiem balstītu psiholoģisko ekspertīzi – Tiesību uz privātās un ģimenes dzīves neaizskaramību pārkāpums – Nepieļaujamība*

(Eiropas Savienības Pamattiesību hartas 7. pants; Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/95 4. pants)

1. Jāuzsver, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja apgalvojumi par viņa seksuālo orientāciju, ņemot vērā īpašo kontekstu, kāds ir starptautiskās aizsardzības pieteikumiem, ir tikai izejas punkts Direktīvas 2011/95 4. pantā paredzētajam faktu un apstākļu novērtēšanas procesam (pēc analogijas skat. spriedumu, 2014. gada 2. decembris, *A* u.c., no C-148/13 līdz C-150/13, EU:C:2014:2406, 49. punkts). No tā izriet, ka, lai gan patvēruma meklētājs ir tas, kuram ir jāidentificē šāda orientācija, kas ir tā personiskās sfēras elements, starptautiskās aizsardzības piešķiršanas pieteikumi, kas ir pamatoti ar bailēm no vajāšanas šīs orientācijas dēļ, tāpat kā pieteikumi, kas pamatoti ar citiem vajāšanas iemesliem, var tikt pārbaudīti, kā paredzēts šīs pašas direktīvas 4. pantā. (pēc analogijas skat. spriedumu, 2014. gada 2. decembris, *A* u.c., no C-148/13 līdz C-150/13, EU:C:2014:2406, 52. punkts).

(skat. 28. un 29. punktu)

2. Šajā ziņā jāatgādina, ka seksuālā orientācija ir pazīme, kura var pierādīt pieteikuma iesniedzēja piederību noteiktai sociālai grupai Direktīvas 2011/95 2. panta d) punkta izpratnē, ja personu grupu, kuras dalībniekiem ir viena un tā pati seksuālā orientācija, apkārtējā sabiedrība uztver kā atšķirīgu (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2013. gada 7. novembris, *X* u.c., no C-199/12 līdz C-201/12, EU:C:2013:720, 46., kā arī 47. punkts), kā turklāt apstiprināts šīs direktīvas 10. panta 1. punkta d) apakšpunktā. Tomēr no šīs direktīvas 10. panta 2. punkta izriet, ka, dalībvalstīm novērtējot, vai pieteikuma iesniedzējam ir pamatotas bailes no vajāšanas, nav būtiski, vai viņam faktiski piemīt ar piederību sociālajai grupai, kas izraisa vajāšanu, saistītā pazīme, ja vien vajāšanas dalībnieks attiecina uz pieteikuma iesniedzēju šo pazīmi.

Tādējādi, lai lemtu par starptautiskās aizsardzības pieteikumu, kurš ir pamatots ar bailēs no vajāšanas seksuālās orientācijas dēļ, nav vienmēr nepieciešams šīs direktīvas 4. pantā paredzētās faktu un apstākļu novērtēšanas ietvaros novērtēt pieprasījuma iesniedzēja seksuālās orientācijas ticamību.

(skat. 30.–32. punktu)

3. Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīvas 2011/95/ES (2011. gada 13. decembris) par standartiem, lai trešo valstu valstspiederīgos vai bezvalstniekus kvalificētu kā starptautiskās aizsardzības saņēmējus, par bēgļu vai personu, kas tiesīgas saņemt alternatīvo aizsardzību, vienotu statusu un par piešķirtās aizsardzības saturu 4. pants ir jāinterpretē tādējādi, ka tas pieļauj, ka iestāde, kas ir atbildīga par starptautiskās aizsardzības pieteikumu izskatīšanu, vai attiecīgā gadījumā tiesas, kuras izskata prasību par šīs iestādes lēmumu, saistībā ar faktu un apstākļu par pieteikuma iesniedzēja apgalvoto seksuālo orientāciju novērtēšanu uzdod veikt ekspertīzi, ciktāl šādas ekspertīzes veikšanas kārtība atbilst Eiropas Savienības Pamattiesību hartā garantētajām pamattiesībām, šī iestāde un šīs tiesas savu lēmumu nebalsta vienīgi uz ekspertīzes atzinuma secinājumiem un šie secinājumi tām nav saistoši, novērtējot šī pieteikuma iesniedzēja apgalvojumus par viņa seksuālo orientāciju.

Nevar izslēgt, ka starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja paziņojumu par viņa seksuālo orientāciju novērtēšanas īpašajā kontekstā zināmas ekspertīzes formas var būt noderīgas faktu un apstākļu novērtēšanai un var tikt veiktas, neaizskarot pieteikuma iesniedzēja pamattiesības. Tomēr jānorāda, pirmkārt, ka gan no Direktīvas 2005/85 4. panta 1. punkta un 8. panta 2. punkta, gan no Direktīvas 2013/32 4. panta 1. punkta un 10. panta 3. punkta izriet, ka atbildīgajai iestādei ir jāveic

atbilstoša pieteikumu pārbaude, kuras beigās tā pieņems savu lēmumu. Tādējādi šim iestādēm – ko kontrolē tiesa – ir jāveic Direktīvas 2011/95 4. pantā paredzētā faktu un apstākļu novērtēšana (šajā nozīmē skat. spriedumu, 2015. gada 26. februāris, *Shepherd*, C-472/13, EU:C:2015:117, 40. punkts). No tā izriet, ka atbildīgā iestāde savu lēmumu nevar balstīt vienīgi uz ekspertīzes atzinuma secinājumiem un ka *a fortiori* šie secinājumi šai iestādei nevar tikt būt saistoši, novērtējot pieteikuma iesniedzēja apgalvojumus par viņa seksuālo orientāciju.

Kas attiecas uz tiesas, kurā celta prasība par atbildīgās iestādes lēmumu, ar kur starptautiskās aizsardzības pieteikums ir noraidīts, iespēju uzdot veikt ekspertīzi, ir jāpiebilst, ka gan Direktīvas 2005/85 39. panta 1. punktā, gan Direktīvas 2013/32 46. panta 1. punktā ir paredzēts, ka pieteikuma iesniedzējam ir tiesības uz efektīvu tiesību aizsardzību tiesā saistībā ar šo lēmumu, un nav konkrēti reglamentēti pierādījumu savākšanas pasākumi, ko šī tiesa ir tiesīga uzdot veikt. Lai gan šīs tiesību normas tādējādi neizslēdz iespēju tiesai uzdot veikt ekspertīzi, lai veiktu atbildīgās iestādes lēmuma efektīvu pārbaudi, tomēr, pirmkārt, ņemot vērā īpašo uzdevumu, kas tiesām ir piešķirts ar Direktīvas 2005/85 39. pantu un Direktīvas 2013/32 46. pantu, un, otrkārt, šā sprieduma 41. punktā ietvertos apsvērumus par Direktīvas 2011/95 4. pantu, tiesa, kurā celta prasība, savu lēmumu nevar balstīt vienīgi uz ekspertīzes atzinuma secinājumiem un ka *a fortiori* tai nevar būt saistošs šajos secinājumos ietvertais vērtējums par pieteikuma iesniedzēja apgalvojumiem par viņa seksuālo orientāciju.

(skat. 37., 40., 42., 43., 45. un 46. punktu un rezolutīvās daļas 1) punktu)

4. Direktīvas 2011/95 4. pants, to skatot Pamattiesību hartas 7. panta gaismā, ir jāinterpretē tādējādi, ka tas nepieļauj to, ka, lai novērtētu starptautiskās aizsardzības pieteikuma iesniedzēja apgalvotās seksuālās orientācijas faktisko pastāvēšanu, tiek veikta un izmantota tāda psiholoģiskā ekspertīze kā pamatlietā, kuras mērķis ir, pamatojoties uz projektīviem personības testiem, iezīmēt šī pieteikuma iesniedzēja seksuālo orientāciju.

Šajā ziņā jānorāda, ka tādu psiholoģisko ekspertīzi kā pamatlietā saistībā ar starptautiskās aizsardzības pieteikuma, ko iesniegusi attiecīgā persona, pārbaudi uzdod veikt atbildīgā iestāde. Tāpat pat gadījumos, kad psiholoģisko testu, uz kuriem ir balstīta tāda ekspertīze kā pamatlietā, veikšana ir formāli atkarīga no attiecīgās personas piekrišanas izteikšanas, ir uzskatāms, ka šī piekrišana katrā ziņā nav no brīvas gribas, jo *de facto* tā ir to apstākļu, kādos atrodas starptautiskās aizsardzības pieteikumu iesniedzēji, uzspiesta (pēc analogijas skat. spriedumu, 2014. gada 2. decembris, *A u.c.*, no C-148/13 līdz C-150/13, EU:C:2014:2406, 66. punkts). Šādos apstākļos, kā secinājumu 43. punktā norādījis ģenerāladvokāts, tādas psiholoģiskās ekspertīzes kā pamatlietā veikšana un izmantošana ir iejaukšanās šīs personas tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību.

Šādā kontekstā, ja iejaukšanos pieteikuma iesniedzēja privātajā dzīvē var pamatot ar tādu faktoru meklējumiem, kuri varētu ļaut novērtēt viņa reālo vajadzību pēc starptautiskās aizsardzības, atbildīgajai iestādei – esot pakļautai tiesas pārbaudei – ir jānovērtē, vai psiholoģiskā ekspertīze, ko tā ir iecerējusi uzdot veikt un kuru tā vēlas ņemt vērā, ir piemērota un nepieciešama šī mērķa sasniegšanai. Šajā ziņā ir jāuzsver, ka tādas ekspertīze kā pamatlietā var tikt atzīta par piemērotu vienīgi tad, ja tā ir balstīta uz metodēm un principiem, kas no starptautiskās zinātniskās sabiedrības atzīto normu viedokļa ir pietiekami uzticami. Katrā ziņā tādas ekspertīzes kā pamatlietā ietekme uz pieteikuma iesniedzēja privāto dzīvi šķiet esam nesamērīga attiecībā pret sasniedzamo mērķi, jo tās veidotās iejaukšanās tiesībās uz privātās dzīves neaizskaramību smagums nevar tikt uzskatīts par samērīgu salīdzinājumā ar noderīgumu, kas tai, iespējams, varētu būt, veicot Direktīvas 2011/95 4. pantā paredzēto faktu un apstākļu novērtēšanu.

(skat. 51., 53., 54., 57. –59. un 71. punktu un rezolutīvās daļas 2) punktu)